

Издава сваког четвртка
на цијесом табаку.

Стаје за Црну Гору, Ау-
стро-Угарску, Босну и Хер-
цеговину:

годишње . . . 4 еур.
на по године . . . 2 " "
за четврт године 1 " "
за Србију и све друге земље
годишње . . . 15 франка
на по године 8 " "
на три мјесеца 4 " "
у плату.

ЦРНОГОРКА

ЛИСТ ЗА

КЊИЖЕВНОСТ И ПОУКУ.

Уредник:

ЈОВАН ПАВЛОВИЋ.

Претплата из Црне Го-
ре и сва писма шаљу се
самом уреднику.

Претплата из Србије у-
пуњује се Велимиру Вале-
жићу у Биоград, а из дру-
гих крајева под адресом
Р. Каматовић Санаго-
(за „Црногорку“).

Претплату примају сва
наши књижари и нов-
инарске експедиције. Не-
српскирвана писма не при-
мају се.

БРОЈ 12.

Цетинје, 4. Априла 1885.

ГОДИНА II.

УСКОЈ ЈАНКО.

Приповијетка из црногорског живота

II.

(Наставак.)

Те године, Божић послао бјеше обилно
ударје за дарове примљене од народа. Чим
он стиже на небо, служитељи његови просу-
ше бијеле ките на земљу.

„То бива угод, некад пред доласком а не-
кад по одласку његову.“ — рећишега.

Да, али овај пут бесеницим не би доста
што чистом, бијелом плаштаницом покрише тра-
гове столица Божићних по земљи, по засуше
све, брда и долове, да не оста ништа, ни у
присоју ни у зајетрини, — голе земље, но како
би дланом покрио.

Уздарје, дакле, обилатије по другим го-
дина.

А, чујте, рашта!

Божић је причао тајку, како су га разни
народи причкавали. „Свуд је било гође и весе-
ља“ — казиваше Божић — „ама свуда; али
нигде ме веселије ни свесрдније не прихватише
као у српским земљама, а најеквали у допкој
Гори Црној!“

То је Божић најрије рекао, а за тимем
разведе на друго, и потанко не прича све.

Док је божиће дијете говорило, Отад му и
сви небесници не сврнуше очију с њега, ни
уха гдје друго обрнуше; заборавише да су
презори небесни отворени остали.

„Немари!“ — рече Господ престравље-
ним небесним силама, које над погледане на
земљу то видјеше големе намете, номвеле и
себи е зло је! — „Не мари, нека свијега и
ако га је много! Гдје је долине јека, бије рода
доста, јер свијег топл и надаја хранитељку
људи. А пустићемо од мора вјетрове и сунцу
немо наредити да раније пригрије, па ће земља
окопити на вријеме!“

„Оспм тога“ — настави Господ обраћивши
се сину, — „ову лому тогу под нама, гдје

те лако весело примаше, гдје људи, од најкада
врв лију ради тебе, свика. Њу ће овај ешијег,
бар за неко вријеме, одбранити од њенијех
крвника; мирни ће бити ти мученици, бар
док се земља не заодјене лисом. . . . .

Небо се разведри а свијег се смеже.

За мутљавим дном настаде чиста ноћ.

Ваздух уютли, баш као да се смрзао међу
вишињом цибрним и жутом цитом што му се
поткупила.

Небескјем сводом шетане пун мјесец,
распиљући кроз-а тишину своје блијесе
зраке.

Као дјечина кад умакну домаћем зашћу и
оку старијих, па се па осами гдје разоону и маха
дају своје нагопу за покрот, тако се домљаху
и титраху мјесечеве златне зраке по Цетинској
долини и околним брделицама.

Цетинје у оно доба, бјеше пусто поље.

Тетинје, та рубу тога поља, у заллећу
врлетног брдашца, било је, а и данас је, поду-
го и новисоко здање од свихга камена; здање
Богу намијењено — цетински манастир.

У данно доба, једна велика душа, преко
умјетнијег, то исто каљењ, сложи у величито
здање: храм Матере Божије и манастир на
Кипурији. („Кипурија“ како се у новелама
помиње, или „Тивур“ како се данас изговара,
зове се ледина покрај садашњег књажевског
двора; на тој ледини виде се темљи од старе
грађе). Учени Марини Боллица, власетини котор-
ски, на викаку XVI-тог вијека путовао је кроз
Црну Гору те у својој књизи *) узноси лепо-
ту слога, особито црквенога и каже да је та
грађевина на част бившем Господу Зетскоме.
Заосретне 1690-е године, за владиковања Виса-
рiona Вајине, Скадарски наша Сулејман, рас-
туриши пражеваром Црногорце, загумом разо-
ри красну задужбину Црнотезин Ива. Али,
тринаест година након тога, препородитељ Цр-
ногорства бесмртни Дезило, (први из дома Пе-

*) Marino Bolizza: Relazione sul viaggio nel Mon-
tencro, etc.

тровића), *тијем истим камењем*, сазда нови ма-
настир и цркву под Орловим кршем, гдје је и
данас. — Овдје узгред да кажемо и тај нови
манастир два пута је био паљен од Турака,
1714-е и 1785-е, али га не разорише. — Ра-
зумије се да је Данилова грађевина много скром-
нија но што је била пређашња, али је она на-
ставила повјесно значење оне прве; у њој сје-
ћаху господари Црне Горе; у њој биваху велике
народне скупштине; многе поносите главе, што
гдје друго зорно збораху у име цара и кра-
љева, тај је скромни манастир угостио је више од
једном, тихе и чедне као калуђере.

Ето што нам причати могу те зидине мрке
и горде.

Проста им гордост!

Судбина је слагала и раслагала, ломила и
преметала стихије њилне, ама се одржаше на
скупу — одржаше се, божија ти вјера, одржа-
ше, успркос злим људима и злим временима, по-
сећи на тјмену крет часни а на грудима Душа-
нова орла!

Но да наставимо наше причање.

Мјесец дошетао до пола неба на застаде,
јер угледа давицу на истоку.

За дашном пружнише се рујне траке зо-
рине.

Тада мјесец наже путем својим.

У манастиру кокоти заленебаше крилима,
на огласише прозорицу. Библиотека
У тај мах, скрајни прозорак на прочељу
наелак отвори се.

Старачка глава, обрубљена дугом, бијелом
брадом, помоли се на прозору. Старац наслони
главу на длан и остаде тако.

Мјесец окупљајући своје зраке млазну с
њима по зиду, а кад допријеше до старца, мје-
сец их уставил, сложи их у сноп, на тијем злат-
нијем снопом вежно помплова старачко лице.
Ваљда су стари знанци, они двојица!

Човјек на прозору не трену очима, по ду-
го и дуго стајаше немомчан.

Фала Богу, кога гледа по томе пустој
свијету?

Крштене душе није нигдје било оку на
домаху, нити јој се човјек надати могао у то
доба и по такоме времену. Некрштешака бија-
ше под Ђиовим брдом и под Заграбљем, али
неће га бити жеља била такнијех!

Разумјете каквих некрштешака? Не ана-
темњака, (анатема их било!), но курјака.

Неколико њих, вријеме је шћерало с пла-
нине, па се мотаху по обрнцима.

Цијелу су божију вољу вијали, а сад је у
прозорје два пута студеније но око по ноћи,
(ако незнаш из искуства), па и они урљкали
два пута јаче, да се по свем пољу раздијегало.

Ни то не прену човјека на прозору.

Замислиен, дашто!

Круни ле су те мисли што се пребрају
у ноћној тишини кад је одмору доба, а на уз-
виситу мјесту!

А и вреде мора да су, кад главн што их
запрема, не смета планинска студен од које
камел пуца!

Велики зоре осветак, заблјешти старчеве
очи. Тек тада тргну се, на затворивши дагано
стакла, нестале га с прозора.

У ћелији бјеше мрачно.

Старац се сагнуо, дохватно главњу са о-
гњишта па пропирио те запалио воштану.

Бијаше то висок човјек, сиједи браде до
паса, окошт али не сух. Године му не би умно
одредити судећи по цртама, јер му лице и ако
мало жуткасто и сједицама окићено изгледаше
ипак младолико. Особито крупне, плаве му очи
бијаху пуне живости. Дугољастн образи, и нос.
Држање и покрети му бјеху одређени. Видјело се
на први мах снажна душа у снажну тијелу. Видјело
се да хотјење тога човјека потпуно влада тијелом;
да на најмањи миг његов, сваки уд готов је на
покрет, као роб на миг господарев. Еле, бија-
ше то једна од оних појава, о којима на први
поглед и на први мах, зачмеш неко опескино и
ако нејасно појмиање. Ништа те од њега за-
чудило не би! Да појаше коња и тргне сабљу
на предвојни војеку, — ја ли крстом у руци а
благом ријечи из уста да укрпује усквијеле
страсти људске, — ја ли, као шта га јутрос
видјесмо, мисаопа и удубљена у сама себе!

На ногу му бјеху докољенице и црногор-
ске гаће; па на грудима памадан од црне чохе, а
описан бјеше црнијем пасом.

Ћелија бијаше пространа колико би три
пута крочио про ње и, готово, празна, јер од
покујства не бјеше до виски кревет у углу,
трпезница једна уз дувар (на пој крчаг за воду
и леђан) и столица једна дрвена са три поге
и наслоцем; више главе икона богородичица
за вратијем о клинцима неколико аљина. Под
је застрт био простим, дебелим њилмом.

Пошто се умн ступеом водом и оцешља,
навуче чизме, обуче калуђерске аљине и патаче
камилуку. У час мужевин горштак преруши
се у смјерна калуђера: „облечетсја в новаго
человјека“.

За тијем прије к вратица што бјеху у ду-
вару, те хрбатом од средњега прста закупа на
њима.

„Иво!“ зовну старац.

„Чујем Господару!“ озва се крупни неки
глас из оближње собе.

„Дижн се, разданпло се већ, реци Стевалу
нека звони на јутрењу!“

„Одмах, Господару!“

Калуђер сједе на широку столицу, према слабоме огњу, обори главу, па извадив из цена бројанице стаде пуштати кроз прсте зрно по зрно.

Господар Црне Горе, мудрац, државник војсковођа, светитељ, — све то у највећој мјери, а *када зве велики мученик*, каквијех је мало земљу коју чепао, ријецију; *Петар*, (још за живота прозван светијем,) бјаше тај човек што сјеђаше сад на дрвеној столици, према тивајућем огњу у готово, празној соби, оборен мислима.

Да, читаоче поштована, то бјеше главом Он.

Ако си икад замишљао величину људску у највишој простоти и смјерности, ето ти је сада пред душевним очима.

Дјела Његова повиједају славу и светост живота Његова; име Му, којијем се још за живота ъегова, кунујаху Црногорци, аманет је највиши који се предаје с кољена на кољено у овоме аманету српском, у Гори Црној.

Гласити странци, као што бјеше Мармон Бонапартов маршал, и у наше дане инглески велики државник и писац Гледстон, писали су о њему, ријечима које ће повијест и туђим народима дохрпанити!

Тај великан не познаваше величину своју.

Бијаше прост у својим потребама и навикама.

Њему се истишито могу примијенити оци стихови :

„Не реса га ни сребро, ни злато,
Ного крјеност и мантија прва;
Не прато га сјајни пратиоци . . .“

Врата се од ћелије отвориле те уђе крунап, средовјечан човек, смеђијех брка; тај човек бијаше у црногорекоме руху обријане браде; косе, испод црне капе, падаху му на плеси.

То је Иво, ђакон владичин.

Приступи те цјелива старца у руку, назвавши му добро јутро.

Затим свечано рече :

„На добро ти дошло ново лето, Господару; сретно било теби и Црној Гори!“

За тијем покупи неколико цјепаница из пугла, сложи их на огањ па клекивши стаде снажњијем дахом да расипрује огањ.

„Зима је, Владико свети!“ — рече ђакон клечећи једнако и ношто је пламен распирио.

„А, да, није лето!“ — примјети старца насмијавши се.

„Шћах да речем студено је; ето су ти, Господару, руке студене као мраз“ — рече Иво, поташиавши љубазно својом руком по стрмену руке Владичине, па цјелива је у срдно.

„И нешто си ми блијеђи но обично, Господару!“

Мјесто одговора, Господар га запита :

„Јесу ли устали Приморци?“

„Не још.“

„А гдје си их смјестио?“

„У млађушницу.“

„Нека их!“

Звона зазвониле. Видјело с двора напуни собу те поблијеђе пламичак од воштањацие.

„Е, утули свијећу па ајдемо! — рече владика.

Оба изиђоше из спаваће собе те прођоше малијем ходником па уљегоше у другу собу.

Та је соба била пространја барем четир пута од прве. Под сав бијаше застрт шарепим ћилимом, (по свој прилици подгоричка тканина). Половина једног дуvara бјеше покривена златом и сребром окованим иконама, пред којима гораху три канџела. Около, по осталијем дуварима, висјаху слике руских царева и митрополита црногорскијех. Према иконама уз-а зид бијаше повеллна трпеза, застрга зеленијем покровцем; за ња диван, такођер зелене боје, а рубови му и наслози изрезано па укусу проштога вијека. Неколико наслопача, паличвијех дивану и неколико дрвенијех столица бијаше наређено свуд у наоколо. Цијела соба дисаше неком ванредном тишином и збиљом. Тај њен свечани изглед, зачиња је мирис од тамјана што је напуњаше.

То је била пријемна соба Господарева.

Ђакон скиде капу па стаде иза Владике.

Бладика се покони и прекрети три пута, па оста неколико тренутака молећи се шпатоном.

Кад сврши молитву, упитаће ђакона :

„Зар се још архимандрит није дигао?“

„Не знам, Господару!“

„Ајде га зови!“

Ђакон изиђе. Владика се прошета два, три пута по соби, па изиђе и он и сиђе низ камеле етепенице од доксата, упутивши се к цркви.

(Наставиће се).

Синовац као стриц.

Шаљива игра у три чина.

(Паствак.)

Гано Љуца. А стари вјереник, који ће са стрицем доћи, кад види другог у својој гнајезду — о то ће бити дијво!

Обрштар. Предино!

Гано Љуца. А како то све да захвалите? Ваљем вјерном Гану Љуци.

Обрштар. Теби? Како?

Гано Љуца. Но, но, а ко вас је савјетовао да престављате особу ваљема стрица?

Обрштар (у себи). А лопова!

Гано Љуца. Ама то је за вољко чудо како најичтог стрицу! Ја бих се но сто нута задово да је то оп исти, кад но бих знао да је сто миља од нас далеко.

Обрштар (у себи). Овај лопов од мојега синоваца лијепо се титра са мном.

Гано Љуца. Само што нагледасте малко стар; ваи је стриц с вама готово врсник — није требовало да тако остарите.

Обрштар. Збоља?

Гано Љуца. Ама шта је стало! Он није овђе да вас срањивају — па а тако нам не ће бити на штерку кад се врати.

Обрштар. Он се вратио.

Гано Љуца. Како? Што?

Обрштар. Он се вратио, говорим.

Гано Љуца. За љубав бољу, а ви стојите овђе? Није вас страх? Чините шта хоћете — помољте себи како знате — па а бјешки главо без обзира. (Хоће да одлази.)

Обрштар. Останци, лопово! Седморозакони никоговићу, остани! То су дакле твоји лијези проналасци, господине никоговићу!

Гано Љуца. Шта, милостиви господару? Је ли то сада? (Хоће опет да пође.)

Обрштар. Од никога ништави никоговићу, стој! У истии моја жена (на ову се рјиче Гано Љуца престава) није подуђела као што сам мислио — а штогод таково зар сам морао занемарити? Не, тако ми Бог помогао, но ћу све стоне моју потпуно улогу пријати. — Још није доцна. Ја се журим к својој натарону. Мора да дођа са мном. Још вечерас прјачаће се господин Непознановић са мојом вјером. Ја ћу да изнејадим мога синоваца — он ће морати брачну погодбу потписати. — А што се тебе тиче, никоговићу —

Гано Љуца. Ја, милостиви господару, и ја ћу потписати — ја ћу на свадби играти, ако ви занонједите.

Обрштар. Да, лопове, научићу ја тебо како ћеш играти! А и за признаницу од сто талијера немам да захвалим поштењу лихвара. На моју срећу заљад је банкротирао. Онај виштаци од мога синоваца није задовољан да исплати дугове мојим новцем, него још и друго прави на момо кредиту. Добро! Он ће ми то платити! А ти поштена безобразљаче рачунај на достојну награду. Јако ми је о немом код себе моје батине; ама ништа зато што је ускраћено није одузето. (Одлази.)

Гано Љуца. Ја сам с нога као! Овај проклети стриц морао се баш сада вратити да ми на пут стане — Мањрца од мене да му све искажем: О ђавољег пића! Добро се каже: in vino veritas!

ПРИЗОР ДЕСЕТИ.

Гано Љуца. Јуре Угриковић. Анка.

Анка (улази полагава и говори некоме за собом)

Поде је чисто — можеш узећи — овђе нема никога до Гано Љуца.

Угриковић (улаза).

Гано Љуца (престрави се као да виђе). Мајко Божија, ево њега оиот натраг! Сад сам пропао (пада нијаче пред Јуром Угриковићем.) Милост господару! Снаљу се једноме посретнику који је певин и ако је заслужио —

Јуре. Но шта је то? Устај! Ја ти не ћу ништа учинити.

Гано Љуца. Ви ми већете ништа учинити, милостиви господару —

Јуре. Боже мој, но! Шта више ја сам потпуно с тобом задовољан е си лијепо одиграо своју улогу.

Гано Љуца (упознадо га). Како, господару? Ви сте то?

Јуре. Залета ја сам.

Гано Љуца. А за име Божије! Знате ли да је стриц овђе?

Јуре. Знам, на шта је?

Гано Љуца. Ја сам га видио, господару. Ја сам с њим говорио — мислио сам да сте ви, ја сам му све казао; он све зна сада.

Анка. Несмотрељичо — један! Шта си урадио?

Гано Љуца. Шта ја сада могу? Ви сте виђећели како сам у овај час узео у синоваца за стрица — па је ли чуда што сам и стрица за синоваца сматрао?

Јуре. Шта да се рали?

Анка. Неможе се ништа друго него с ове стоне бјешати на куће.

Јуре. Но ако он присили моју рођаку да пође за Непознановићем? —

Анка. О томе ћемо се сјутра разговарати. А сада бјешати брво док још можемо! (Крћу. Улази Непознановић.)

ПРИЗОР ЈЕДНАЕСТИ.

Првањњи. Непознановић.

Непознановић. Јесте ли ви то? Ваи вас сада исках.

Анка (тајно Јуре). То је господин Непознановић. Он те држи за стрица, отпусти га што најбрже можеш.

Непознановић (Анка). Шта, ви нас остављате милостива?

Анка. Опростите господине Непознановићу, ја сам омаж то (одлази, а за њим и Гано Љуца.)

ПРИЗОР ДВАНАЕСТИ.

Непознановић. Јуре Угриковић.

Непознановић. Ви ћете се опоменути да сте ме мало прије са вашом шћером самога оставили?

Јуре. Опомињем се.

Непознановић. Она је врло љубазна; ја бих с њом најеротнија човјек био.

Јуре. Вјерујем.

Непознановић. Али вас молим, да је у томо не салете.

Јуре. Како то?

Непознановић. Она је најдраже чедо овога свијета, то је истина! Али ми је она толико много о нашем синову Јуру Угриковићу говорила — он љуби ваиу шћер!

Јуре. Је ли то истина?

Непознановић. Као што вам кажем, а и она љуби њега!

Јуре. Ко вам је то рекао?

Непознановић. Ваша шфер.

Јуре. Шта да се ради ту? Шта ме савјетујете, господице Непознановићу?

Непознановић. Да будете добар отац.

Јуре. Како?

Непознановић. Ви сте ми сто пута рекли да ви љубите свога синовца као сина — па му зато и поклоните вашу шфер? Усрешите вашу ђену.

Јуре. Ама шта ће од вас да буде?

Непознановић. Од мене? Она мене не ће узети, то је моја несрећа! Али ја рипет себе не сажаљевам што ми је претпоставила вашег синовца.

Јуре. Шта? Ви бисте се могли одрећи?

Непознановић. То држим за своју дужност.

Јуре (јаквахо). А, господице Непознановићу!

Колико сам захвалнога дужан!

Непознановић. Ја вас не разумјем.

Јуре. Не, не, ни ја сам не знате какву сте ми волњу услужу учињели. — О, моја Милице! Ми ћемо срести бити!

Непознановић. Шта је то? Како? То није обрзгар Угриковић — је ли могуће?

Јуре. Ја сам издао самога себе.

Непознановић. Ви сте Јуре Угриковић, синовац? Да, ви сте то. — Но, до душе вас нијевам тражио, али ми је обет мило да вас видим. У истини морао бих се па вас добро вједити за она три ударца од сабље, које сте ми у груди послали.

Јуре. Господице Непознановићу?

Непознановић. Дакло па ствар, господице Угриковићу. — Ви љубите валду рођаку и имате потпуни разлог — а ја — о ја сам то опатио господична Анка заслужује вјеричу накљоност! Ја сам је и видео и ја —

Јуре. Ви је љубите! Она је анка! Радујате се на мене! Она вам мора бити одмах накљонств, ако неје и до сада. О томо ћу се ја бринути. Како се људи могу у свему лијено погодити! Ја добијам пријатеља, који ће ми помоћи, да се вјончам са Милицом, а с моје стране ја тога пријатеља усређавам.

Непознановић. Нахати се је; али није још ништа свршено. Ево валпа сестра иде! Брзо, господице Угриковићу, говорите за мене! Руководите моју ствар! Ја ћу код стрица вашу свршити. (Одлази).

Јуре. То је поштени човек, овај Непознановић! Сротно ли ће жена бити моја сестра!

ПРИЗОР ТРИНАЕСТИ.

Анка. Јуре Угриковић.

Анка. Но, како је, брате?

Јуре. Ти си један град освојила сестро! Непознановић је смртно у тебе заљубљен. Баш ми је то сада казало. Но ја сам му рекао о си се ти зарекла да се не ћеш никад удавати. — Нијесам ли добро урадио?

Анка. На сваки начин. — Али да га вијеси на такви сурови начин одбио, боље би било. Јадно момче и тако има доста преко главе, што је код Милице пропао.

ПРИЗОР ЧЕТРНАЕСТИ.

Првашиња. Гано Ђуца.

Гано Ђуца. Но, милостиви господару, глодајте да одмах одавле пођете. Стрвна вас не може више вићети.

Јуре. Добро, ја одлазим! Сад сам сигуран да

ми Непознановић не ће отети рођаку. (Одлази са Анком.)

ПРИЗОР ПЕТНАЕСТИ.

Гано Ђуца сам.

Ту сам сада сам! Драги пријатељу, Гано Ђуца, ти си један шундоглави сметевај! Открити стрицу свр! Али чекај да видимо! Него шта да радимо? Или стрица или вјерника треба да у ове два дана скинемо с врата! Него то сто ђавола! Како да отпочнемо? — Чекај — да видимо — (пречишља се.) Мој Господар и овај господин Непознановић на лијене су се раставили, али може бити да се ипак штогод међу њима догодило! Мож о бити, то је мени доста! Тјем ћемо лако. — Ја морам као добри слуга препријочити эле! Ништа друго осим праве бригае за мига господара. — Дакле одмах у полицају! Они ће предузети своје мјере, а моја кривица по ће бити ако узате стрица мјесто синовца. Ко ће одговарати за личносно? Ствар је замашна, али не мари. Рђаво ле ће поћи, па и ако — отац не ће рђаво поћи, у вајтором глучају, ја сам опет сакривен! Ја сам само моју дужност гледао! Па стриц поље нека, труби против мене колико хоће — ја ћу се сакривјавати за синовцем, ја ћу њему помагати, да се ожени, ја ћу за њега свр! — Брзо дакле, Гано, на рад — даје се дијели поштење. (Одлази.)

(Поставиће се.)

Мајска ноћ или Утопљеница.

Преча из малоруског живота

И. В. Гогоља.

(Поставка.)

ЧП.

Неочекивани супарник. Завјора.

«Не, момче, не, нећу! Како је то већ лагрдијање? Како вам не додије калашево? И без тог смо се престаवљали, као најрђи лумпови. Боље лезите и спавајте!» Тако је говорио Левко својим распуштеним друговима, који су га наговарали и на даље лумповиње. «О Богом, браћо! добра вам ноћ!» и бразм корацима омаче он од њих по улици.

«Да ли спава моја јаспоока Гана?» испљаша он, примичући се к познатој нава кућица са вишањама наоколо. Сред ноћне тишине чу се тихи шапат. Левко стадо. Изађеу дрвећа забијеше се кошуља... «Шта је то?» помисли он у себи и, привукавши се поближе, сакри се за дрво. Мјесевина је осветљива пред њим дивно јевејачко лице... То је Гана! Али ко је онај високи човек, који се брело окренуо к њему леђима? Узалуд је он загледао; сјенка га је покривала од пога до главе. Само је спрједом мало осветљен био; али најмањи корак Левка напријед пазагао га је непријатељ, да дознаду за њ. Полагано се приклонивша уз дрво, он рјешни остати ту на мјесту.

Ђевојка јасно изговори његово име.

«Левко? Левко је још дерште! Није му се још ни мљјеко осушило на уснама!» Рећа ће за тијем промуклим гласом високи човек. «Ако га је кад срегнем у тебе, ја ћу му вшчупати перчан...»

«Шћео бих ја знати, каква се оно бестрја зариче, да ће ми вшчупати перчан!» прошапуташе више за себе Левко и оуружи врат, старајући се, да му не

утече вједна рјеч. Непознати је продужио даље, али тако тјудо, да се ништа вије могло разабрати.

»Како се не стидиш!« рече Гана, пошто овај сврши: ти лажеш, тине вараш, ти ме не водиш, ја ти никад нећу вјеровати, да ме ти водиш!»

»Знам«, настави даље високи човјек: »Левко ти је много којешта напрчио, па те често залудво (сад се учини мошк), као да глас непознатог вије савршено непознат, и као да га је неће чуо; али ћу ја увидети, да ме позна добро тај Левко!« настави даље непознати. »Он мисли, као да ја не видим све његове ђаволуке. Опробаће он, паси сви, какве су моје шаке!»

Чувши те рјечи, Левко већ није био у стању одржати се, да не полети на свог непријатеља. Примићујући се три корака од непознатог, Левко већ азмахну да ђосно истог из све снаге тако да неба могао по свој прилици задржати се непознати на ногама, не гледајући на његову снагу; али тај час на његово лице паде зрак свјетлости, и Левко се скамени, кад виђе, да је пред њим његов отац. Нехотичним махњем главом и лаганим зваждањем кроз зубе — он је тек показао своје чуђење. На страна се чу неко муштање; Гана брзо улету у кућу, првобитно за собом врата.

»С Богом, Гана!« повика један од момака, привукавши се и загрљивши кмета, и у великом страху одскочи на траву, кад је мјесто нежног лица, дочекао бодљикаве бркове.

»С Богом, ђепотиче!« повика друга; али овај полети стрмоглавце од тешког удара кметовог.

»С Богом, с Богом, Гана!« повика неколико момака, објесивши се кмету о врату.

»Нек вас ђаво носи, проклети синови!« повика кмет, бралећи се и лупајући пун њих ногама.

»Какав сам вам ја Гана! Објесили се, да Бог да, е очевина заједно, проклети ђаволи! Прилијепили сте се, као музе за мек! Дату вам ја Гану!...«

»Кмет, кмет, кмет је ово!« повикаше момци и разбјскаше се на све стране.

»Гле ти оца!« рече Левко, дошавши себи од чуда и гледајући за гметом, који измицаше и неپرесташе посвати. »Међер ево у какве си гријехове узгао! дивно! А ја се крик чудим, што се то он притвара, као да не чује, кад почнемо говорити о послу. Причекај ти, стари рече, знаћеш ти у мене, како се отимљу туђе вјернице! Еј, момци, овамо овамо, овамо!« повика он, машући руком момцима, који се памово прикупљаху у гомалу: »дођите овамо; ја сам вас први наговарао, да идете спаваати, а сад сам се предомислио и пристајам, ако обете цвјелу ноћ, да с вама бекријам.

»Е, то ваља!« рећи ће један момак, подебео и широквјех плећи, који је познат био у селу, као највиши лумпач и бекријаш. »Какав ми је весеље, кад се не увиди што заваредно? Све ми се чини, као да ми нешто мањка, као да сам изгубио капицу или лушу; једном рјечи, пије козак, па то ти је.«

»Пристајете ли ви, да поћас овако, знате, пошто по намамном кмету, па да свисне од шјета?«

»Кмета!?!«

»Да, кмета. Шта он мисли о себи, шта ли намјерава! Он ти с нама поступа, као какав хетман. Осми што се прена сваком козаку понаша, као прена свом робу, још и његовке наше неће да остави на мјру. Ја мислим у цијелом свијету нема ђевојке, која је шјеле липса, око које се није шувало ваи кмет.«

»Тако је, тако је!« повикаше у један глас момци.

»Шта, зар смо ми робови? Зар ми нибесмо ите,

што п он, козаци, као год в он? Ми смо, сала је Богу, слободни козаци! Па му и докажимо то, браћо!«

»Објемо, објемо заиста!« повикаше момци. »Па ако ћемо тако с кметом, не би требало оставити на мјру на песара.«

»Нећемо, не, ни њега оставити! У мене је већ и прјесма готова за нашег главара. Ајдемо, научићу вас!« настави Левко, ударивши прстима по жицама на тамбури. Али цаште: нек се сваки од вас преобуче, па што било!»

»Весели се, козачка главо!« рече бјасени бекрија, ударивши ногом о ногу и плеснувши рукама. »Како је то дивно! Лијена слободница! Кад поцвеш бјесвати — чини ти се, као да се врнуле младе године! Милна, на срцу та је некако лакше, а душа као да је у рају. Еј, момци, еј! Еј веселите се!...«

И гомала с великом грајом појру по улицама. И побожне старце, пробудећи виком и грајом, стварале су прозорчаће, кристле се су онако сављиво, говорећи: »е, сад момци се веселе!«

(Наставиће се)

ПРИЛОЗИ ЗА ИСТОРИЈУ ЦРНЕ ГОРЕ.

У 5 броју „Црногорка“ о. г. наштампао сам писмо које је расаздао Омер-паша Црногорцима 9. Јануара 1853 г. у којему их позива да се оставе ратовања, а подложе Султану. Знао сам да је Књаз Данило одговорио Омер-паши, али могао то писмо добити пијесам, а чини ми се да није било наштампао.

Сад ево добих то писмо добротом чиститог Србина из Боче Которске капетана Марка Ђуриковића и саопштавам га, нека и овај одговор витешкога Господара Црногорскога прочитају читаоци „Црногорка“ који прочитаће Омер-пашино писмо.

Ево како писмо гласи:

»Од Владатеља и Књаза Данила Петровића Причао и хрabri Црногораца, Муширу и Сераскеру султанске војске Омер-паше

у својемо логору.

»Колико ми патно до данас од вас чуо и каква су наша чувствва, не би требовало да ти више једног слова рекнемо; но желећи да прџа Јевропа позва мисао и повод наш, хоћемо да потанко разберемо сваку тачку твога проглашења кога си ти луваним намјерењима Црногорскоме народу издао.

Нјесу вјеру! Омере! међу нама злочести људи који нас противу турског варварства, како што ти говориш, поживу, него те хришћанска вјера, слобода и непоколеблива света наша права која су нам дали силу, не, како што се ти изјасљујем, подигнути, но унутрјети оружје противу неправедног таквог нападајиа.

Слава Богу! до сада се Омере не можеш много похвалити гомлом твојом војском, јер истина да смо ми тебе и султанску војску добро смотрели; али не виђесмо још и не ћемо ако Бог да у свој храбрости познати. До сада је текор тридесет Турака један Црногорац погинуо; ако буде Бог и унапријед толико наше оружје благословило, то ћемо скоро саршетак тоби и набројеној султанској војсци видити.

Колико нам о туреком господарству над Црном Гором говориш, ми се теби Омере чудимо, јер нјесу сљеспачког Авдалског рода, да не знаш, како је

Црна Гора храбра била за више стољетија храбро своју слободу оружјем садржати, и да је она свагда читашки турску силу узбјавља; а најуче за најпошљедња времена да је могла Божијом помоћу учинити преголему војску силнога Махмута возира, кога се глава и дан данашњи на Цетиње налази.

Колико се твојим ријечима и обећању које вјеровати, свак ће лако разумети знајући да си ти овај исти који си преваром и лажима, а са помоћу хришћана, Босну и Херцеговину покорио, и којим си их начинио наградио. —

Колико пак обећаваш Црној Гори слободности вјере а закона свога — Омере — Омере! како те смртни зној није полавуо када си такоу точку дохватио? Али си памо заборавио, али мислиш да Црна Гора не зна да си се ти родно хришћанин и да си се потурчио и Христову вјеру позабио? Какову дакле сигурност, какву ли вјеру може такови чољек икоме дати? Ми се позивљемо памо на просвјештеноу Јевропу нека те она суди, и ваусти шта си и какав је твој карактер.

Немој Омере! сакрити Јевропи разуршење наше цркве и манастира од Варварске и неваљаде твоје војске, и какви встину како си султану обећао, а пред глумим се Турцима похвалио, да ћеш за мало дана сву Црну Гору покориати, уништити и свијех нас погубити.

Но када си се тако хвалио, и када си ваљада тако и мислио, ти си се Омере! у небројене чете твоје војске уздао забравивши свету ријеч наших старијех Срба да је сила у самога Бога, и да је ова кадра у ока магновенију цијела царства, војске и народи истрајбевати.

Знај Омере! да је силни Махмут лезир како и ти проташенија у Црној Гори радио, но га нитко послушао није, и јуначки га наши стари дочекаше и цијелу му војску разбише, а етому главу на Цетиње за вјечни спомен и нашу славу. Тако се Омере и теби може догодити кад би ти како стари Мухамедови синови у боју вапријед изашао, а не како ласица за војском етојао. Изђи Омере! пред нама на ћемо се у вишњег Бога поуздати да ћемо и твоју пород Махмутове главе поставити.

Ти си Омере! чуо мирас нашег праха и звек наших пушака премади си подалеко стојао; тако видећи да ти мирас није добар за здравље оставио си сабљу у кораци, и узео си перо у руци с надеждом да ћеш више преваром и лажима нежели оружјем учинити?

Немој забравити Омере! да је сама шапа Срба како видиш у Црној Гори кадра држати сву турску силу на скоку; шта би дакле било да остала браћа хришћани, који несрећом својом под худим турским правителством живе — што би, говоримо било да они пристану браћи својој у помоћ? Ех Омере! Вјеруј да се не би теби, твојој војсци, баш на самом твоме Султану трага знало.

Спомени се памо! да су Европски народи и сви дворови хришћани, и да нећуо моћи више немарљивим оком гледати Црну Гору у овоме стању; Неће Бог дозволити више да они трпо ову нашу војну. Војна коју води једна шака људи против цијелог отоманског царства!!! Ако Црна Гора неима важнијех заслуга код великијех дворова, наша храброст и човјекољубије довољни су за саклонити велике владатеље да се о нама постарају.

Ајд Омере! удаљи се Црне Горе и прођи се покоревља њезиног, јеро Црногорци, имајући вјеру

христову, одлучили су држати се до пошљедње капи крви, и када би, укљони Боже, твоја велика сила (коју ми презиремо) освоила поља и равнице, неће заиста наше крпе и у кршима бесмртне јунаке макар ти с' тобом имао све турске овога свијета.

Ако ти Омере! имаш власт од Султана твога господара да се са Црном Гором помириш, и ако мислиш дати славној, храброј и независној овој држави оно што је право, ми ћемо драговољно на трактате пристанути; но ако ли се ти турскоме господарству надаш, не губи, памо, времена, махни се да се јуначки огледамо, и вјеруј нам Омере! да ћемо тобо и твоју војску добро дочекати.

Пошља Омере! овај наш лист Султану твоме господару нека знаде он и цијела Европа како храбра Црна Гора мисли.

Цетиње, 30. Јануара 1853.

Данил,

Књаз Црногорски и Брдски са храбријем својим Црногорцима.

Саопшито Марко Драговић.

КЊИЖЕВНЕ ВИЈЕСТИ.

Преглед.

Нова година ничим није дала особитога полета нашој књижевности. Наша учена и књижевна друштва остала су у дојакшоњој стагнацији; у органима књижевима не опажамо никакве мијене нити напретка на боље. Не појазљује се ништа, што би у стању било, да мало прогресе успаване духове, да прострују кроз устајају масу нашега књижевнога свијета струјом, која оживљава. Одавна нам еали мало револуције на књижевном пољу. Али гдје су револуционарни духови? Од књижевника, који иду на надици у великих књижара, најте се очекивати...

„Матице Српске“ у Новоме Саду признати морамо, да је учинила добар корак у напријед, кад је одлучила, да издаје „Библиотеку за народ“. Ово је са свијем паметна ствар. Патање је само како ће се удесити. Добро ће бити, ако буде „за народ“ све што у тој Библиотеци буде излазило: за народ према данашњим његовим потребама и према стеноу његова развитка. Књижевно одјељење „Матице Српске“ добро је размислило о тој ствари, па ако остане при оном што је углавном, не ће бити лоше, — наравно ако нас и при оном подузећу не подржије стари српски прв: слаба петља у радњи и истрајности. С нестриљивим ишчекујемо прве свеске „Библиотеке за народ“.

Нова година обогатила нас је и новим књижевним листовима. Осим задарскога „Утка“, којег смо већ приказали својима читаоцима, имамо још да приближијемо новосадско „Стражилово“ и биоградски „Час“. „Стражилово“ је почело да излази од 1. Јануара, а „Час“ од 1. Марта, оба већјели. Не знамо која је велика невоља изазвала лист „Стражилово“. Познато је, да у Новом Саду већ излази један књижевни лист, „Јавор“, а нико не може рећи, да је тај лист толико био претоварен производима наших књижевника, да већ није имало гдје стати у њему, те се морао тражити ново стовариште. Ни што се правца тиче, не видимо — бар до сад — разлике између „Стражиловога“ и „Јавора“, па ни у самој техничкој страни уређивања. Али, дабоме, и

на књижевном пољу врједи начело слободнога рада и конкуренције, па ишта није могло сметати ни „Стражилову“ да никне украј „Јавора“ — осим ако им, на пошлетку, обојице не усмега број препазника. У осталом радо признајемо, да се „Стражилово“ врло добро уређује, па му желимо дуги остатак поред „Јавора“.

Србија није имала ланг свога књижевног лета. Ове године нико је „Час“, да ту празнику попуни. Али он се не издаје само за то (управно ни најмање за то) да ту празнику попуни, него и да испуни један „незаступљени правац“ у нашој књижевности. Који је то правац? Редакција „Часа“ сама нам каже: „Многи други пишу: или да свет забављају, да га одбју од мисли; или само да пишу. Код њих постоји поезија рад поезије, наука рад, науке — нити они хоће да то има везе са човеком. Код нас и поезија, и проза, и наука, и политика — све има смисла само онда, кад се тичу и кад упливнују у болитак људи.“ Ето то је тај нови, „незаступљени правац“ у нашој књижевности. Нијесмо знали, да остали наши листови не пишу за људе, него тек да треше карту и мастило. То ево чујемо од — г. Мито Цетиња, уредника „Часа.“ —

„Право“ је почело излазити у Пожаревцу у мјесечним свескама, и задовољаје, без сумње, практично правине. „Цар и к“ је такође нови лист, који је од нове године почео излазити у Биограду у мјесечним свескама и служи хуморичким и трговачким интересима. Осим тога, опет се у Биограду воскресли обамрли листови: „Просвјетни Гласник“ и „Гласник Министарства Финанције.“

Иначе су сви остали српски листови живи и здрави. —

Што се књига тиче, имамо да пријавимо једну важну новост. Гетов Фауст је скорије изашао у српском пријеводу. Превео га је Милан Савић. Ово Фауста било је у нашој књижевности више огледа. Нарочито се њим заламао даровити, но на жалост у алкохолизму усунули архимаандрит Павишевић. Он га је преводио, но не знамо је ли га цијељи преведена оставио ваном смрти у рукопису. То би врједило знати, јер је Павишевић дошао био изврзан преводник, а за Фаустом је био понесеа. Исац овјених редака сјећа се и данас овога усхићења, с којим му је Павишевић прије десет година декламовао неколика мјеста из својега пријевода. Да ће се и Савишевић пријеводом подичити наша књижевност, о томе се не сумњамо. Хоће ли пак духовни Фауста и Хамлета олодити нашу књижевност, то ће врјеме показати.

— Чувени роман И. Г. Чернишевског: Шта да се ради? излази у српском пријеводу. Не зна се ко га преводи. Издаје га, у три свеске, књижара Косте Т. Наумовића у Смедереву.

— „Смрт Сманлагг Ченгића“, гласовити сјисе И. Мажуравића (или кога му драго, ако је сумња основана) изашао је у Биограду код Младена Борђевића књижара на едној сатинисаној карти са пет дрворезаних слика, а у повлаћеном повезу. И без тога приједи злата.

— Жил Верну не може бити жао на српску књижевност, јер се баш својени преводи и у Биограду и у Новом Саду. Тек се Биоград гласно са „Пет стотина милиона Вегамилних“,

а већ се Нови Сад озвња са „Пловити радом“ Бог да прости!

— Школској потреби добро ће доћи „Преправљања на најбољејерспске историје за основну школу“, која је Ј. Ст. Марковић, писар мпштарства просјете у Биограду, на свијет издао.

— Исто тако послужиле школској потреби „Словенска Читалка“, коју је за ученике трећег разреда основне школе саставио Димитрије Јосиф, професор учитељске школе у Биограду.

— За наше политичаре и у опште који се бави јавним животом нашега народа биће од велике важности књига Јована Ристића: „Спољашњи одношаји Србије“, од које је сад изашао и друга свеска под насловом: „Србија и кримска војна 1852—1856.“

— Штампарија Косовића и Поповића у Панчеву почела је да издаје за српског језику, у полумјесечним свескама од тра табака, знаменито дјело Уаласово (Wallace) „Русија.“

— Јован М. Поповић, приправник у Карловцу, јавља се „дрим читавцима“ и „лепим читатељкама“ (српте ружине) са: „Невенциком“, изворном приповјетком из народног живота, молећи их да му помогну „савладати тепокоје око издавања“, ујтомен што је „учинио своје“, а надајући се „да неће бити с овим делом, као ваљујући глас у пустињи“. Имена г. г. пренатлпика штампале се на крају књиге. Није с горет — овај анахронизам!

КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Госпо Владимир Шару; Петриње. — Постава смо Вам све востале бројеве, од шестог поштом. Ивашите! Бројеве од прошле године нисмо. Итовој је број 48.

Полит. књижари В. Чајковича, Биоград. — Господину Крсту Никољевићу, велекату у Пожаревцу, шаљемо лист. Он над је сам једно, да га приша.

Господ. Данилу Павковићу, Ергелинови. — Ивашите! Постава смо Вам све востале бројеве.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Почетком мјесеца Априла отвара се нова претплата на „Црногорку“.

Цијена је за *Црну Гору, Аустро-Угарску Босну и Херцеговину*:

На годину . . . . . 4 фор. — а. в.

На по године . . . . . 2 „ — а. в.

На три мјесеца . . . . . 1 „ — а. в.

За све остале земље годишње 15 франка.

Претплата тек се упућује на г. *Петра Рамаловића у Готор.*

Свијем бројевима од ове године можемо још послужити.

Цетиње, 20. Марта 1885.

Администрација „Црногорке“.

У прошли четвртак, 28. Марта, није могла изаћи „Црногорка“ због ускришњих празника. Ма ћемо тај мањак накнадити додацима, у тецају ове године.

УРЕДНИШТВО.